

Sammanfattningsvis måste framtiden för forskningsområdet östnordisk filologi betraktas som fortsatt mörk. Området skulle behöva stärkas och till detta skulle Sällskapet för östnordisk filologi kunna bidra på följande sätt:

- genom att forskningsområdet gavs en tydligare definition,
- genom att initiativ togs till att inrätta kurser i östnordisk filologi vid åtminstone något eller några av våra universitet,
- genom att en fristående institution inrättades för främjandet av studier i östnordisk filologi samt
- genom att den östnordiska filologins hjälpvetenskaper stärktes.

IV. Fram för östnordisk filologi!

Henrik Williams

När jag började läsa nordiska språk under sjuttioalets sista år var fornisländska det som gällde på den språkhistoriska kursen. När fornsvenskan (fordanskans nämndes aldrig) så småningom kom in uppfattade jag den som tråkig i jämförelse med sagolitteraturen och eddadikterna samt dessutom mycket svårare att ta till sig, trots att det rörde sig om ett äldre stadium av mitt eget modersmål. En starkt bidragande orsak var den till synes kaotiska skriftbild som mötte vid läsningen av fornsvenska texter i jämförelse med den normaliserade fornisländska som presenterades i klassiska läroböcker av Ludvig Wimmer och Erik Noreen. Därtill kom de utmärkta hjälpmedel som stod till buds vid studiet av fornvästnordiska, nämligen Norrøn ordbok och Iversens grammatik. Någon kompakt ordbok eller fornsvensk språklära i egentlig mening lämpliga för studenter stod inte att uppbringa.

Den medeltida isländskan må internationellt fortfarande tilldra sig den allra största uppmärksamheten forskningsmässigt. Fornöstnordiska skrifter är dock likvärdiga som rena forskningsobjekt och tillräckligt värdefulla litterärt i sin egen rätt för att förtjäna ett studium. En bidragande orsak till den förbättrade situationen för fornöstnordiska texter är översättningslitteraturens ökade status, men också den ökade medvetenheten om de många intressanta facktexterna.

Utforskningen av fornsvenska lagar och de få långa originaltexterna har stått ganska stilla sedan de stora insatserna av Per-Axel Wiktorsson resp. Lennart Moberg under 1980- och 90-talen, men Bo Wendts lagspråksforskning utgör här ett glädjande undantag. Projektet att översätta landskapslagarna till engelska med kommentarer, vilket drivs av Stefan Brink är också mycket välkommet.

Däremot står den fornsvenska birgittafilelogin stark med många bidrag av Lars Wollin och Jonas Carlquist samt utgåvor av Bridget Morris och Inger Lindell. Det pågående utgivningsprojektet av uppenbarelsen i redaktion av Roger Andersson blir här ett synnerligen viktigt tillskott. Han har också publicerat viktiga arbeten om homilietiska texter. Religiös litteratur, oftast med anknytning till Vadstena har studerats inom resultatrika projekt drivna av Lars Erik Edlund och Karl G. Johansson. Förutom en del som redan har nämnts tillkommer Ingela Hedström studie av bönböcker. Åbodoktoranden Mikko Kauko är på gång med en avhandling om Jöns Buddes skrifter. Det är tveklöst inom utforskningen av de religiösa texterna som den starkaste förnyelsen har ägt rum.

Även facktexter har dock uppmärksammats genom ett flertal editioner av ekonomiska skrifter, utgivna av Zeth Alvered och Evert Melefors. Brev publiceras fortlopande av Svenskt diplomatarium; en monografi av Inger Larsson ägnades ämnet samt avhandlingar av Rakel Johnsson och Helena Wistrand.

Skönlitterära texter (inräknat krönikor) har blivit mer styvmoderligt behandlade, förutom en del översättningar till modern svenska av Sven Bertil Jansson och Gisela Vilhelmsdotter samt till engelska av Erik Carlquist och Peter C. Hogg. Gisela Vilhelmsdotter har också skrivit en avhandling som ur litteraturvetenskaplig synvinkel behandlar några texter inom den litterära/historiska genren. Uppsaladoktoranden Agnieszka Backman arbetar dessutom på en avhandling om en senmedeltida litterär handskrift, Cod. Hol. D 3 (Fru Elins bok). Slutligen har Ulrika Djärv skrivit en avhandling om Söderwalls fornsvenska ordbok som är viktig också för fornsvenska filologer.

Som synes är aktiviteten glädjande hög, och man får bara hoppas att den inte minskar trots de ökande bristen på historiskt skolade nordister och litteraturvetare. En förutsättning för fältets vitalitet är dock att ett flertal institutionen deltar i forskningen, och inte bara de med mer lingvistiskt inriktning. Att Oslo, Stockholm, Uppsala, Umeå och Åbo alla har varit inblandade är en starkt bidragande orsak till de filologiska framgångarna de senaste årtiondena. Kan kontakterna med Danmark samt kanske ytterligare institutioner i Finland, Norge och Sverige stärkas finns gott hopp om fortsatt intresse även i fortsättningen.

Allt är dock inte frid och fröjd. Särskilt oroande är dels den minskande tillströmningen av språk- och litteraturhistoriskt inriktade studenter. I längden leder det till brist på filologisk kompetens samt, och värre, till att förutsättningarna för undervisning i medeltida språk och litteratur försvinner. Bara genom att marknadsföra det fornöstnordiska forskningsfältet bättre kan detta dystra scenario undvikas. För egen del kan jag bidra med två recept på hur intresset ska kunna stärkas.

För det första måste fornöstnordiska filologer bli mer vetenskapligt synliga. Genom att framträda på medeltidskonferenser och i andra lämpliga sammanhang kan vi få våra kollegor inom andra delar av fältet, inte minst det fornvästnordiska, att uppmärksamma det spännande material som också vi kan visa upp.

För det andra vill jag påstå att de texter som vi vill göra reklam för måste presenteras på ett mer aptitligt sätt, både för studenter och för dem som är vana att läsa normaliserad fornisländska. Jag vill med all kraft understryka att det inte är frågan om antingen eller utan om både och. Men utgivningen av diplomatariska och i bästa fall faksimilära texter har kommit oändligt mycket längre än den av för vissa andra ändamål mer anpassade texter. Kodikologer, material- och deskriptiva filologer samt rena skrift- och språkhistoriker behöver en viss typ av utgåvor och är, vågar jag påstå, rätt väl försedda efter publiceringsinsatser av inte minst Svenska fornskriftsällskapet. Litteraturvetare, historiker och andra mer intresserade av texters innehåll än deras yttre form skulle däremot vara betjänta av mer lättillgängliga versioner, gärna med översättningar och kommentarer. Jag har själv bidragit med en normaliserad och till engelska översatt utgåva av Herr Ivan, men den har av för mig obegriplig anledning inte hälsats med större glädje av kollegor inom facket. Kanske är det för att de felaktigt tror att jag förespråkar att denna typ av texter skulle vara överlägsen t.ex. dipomatariska, trots att jag har försökt tydliggöra att det absolut inte är fallet. Det finns redan en fullgod utgåva av den text jag arbetade med, av Erik Noreen. Det är inte en ny kritisk version som behövs utan i så fall en utgåva av alla textvittnen, helst kopplade till digitala bilder.

Förutom fler normaliserade, kommenterade och översatta utgåvor av fornöstnordiska texter skulle det också vara ytterst välkommet med en handutgåva av en ordbok, gärna med översättningar också till engelska. En sådan har det sökts pengar för men utan framgång. Slutligen vill jag efterlysa en fornsvensk grammatik motsvarande någon av de modernare för fornisländska.

V. Synpunkter på den östnordiska filologin

Lars Wollin

1. Den östnordiska filologins betydelse

Den östnordiska filologin är viktig därför att den på vetenskaplig grund säkrar vår kunskap om, och därmed hjälper oss att artikulera vår syn på, Sveriges och Danmarks äldsta språk och litteratur. Den insikten är en del av vår historiska självförståelse. Det kommer den att vara också i framtiden, så länge som våra länder överhuvudtaget existerar som kulturella realiteter.

2. Utvecklingen inom ämnet de senaste åren

Utvecklingen är hoppningivande, rent av god. I relation till vissa mycket dystra farhågor på sextio- och sjuttiotalen är den närmast häpnadsväckande god.

Østnordisk filologi
– nu og i fremtiden

Redigeret af
Jonathan Adams

SELSKAB FOR ØSTNORDISK FILOLOGI

Jonathan Adams (red.): Østnordisk filologi – nu og i fremtiden

Selskab for østnordisk filologi, nr. 1
Universitets-Jubilæets danske Samfund, nr. 587

Tilsyn: Eva Skafte Jensen
Bogen har desuden været underkastet anonym fagfællebedømmelse

Udgivet med støtte fra Lillian og Dan Finks Fond

Printed in Denmark by
Tarm Bogtryk a/s
ISBN 978-87-7674-868-5

Kommissionær: Syddansk Universitetsforlag

Omslagsdesign: Niels Jørgen Pedersen
Omslag: Cod. Holm. K 47, bl. 1r; prologen til Ivan Løveridder.
Se <http://middelaldertekster.dk/ivan-loeveridder/1>.
Originalen tilhører Kungliga biblioteket, Stockholm.

Selskab for østnordisk filologi
ostnordiskfilologi.wordpress.com

Universitets-Jubilæets danske Samfund
Christians Brygge 1
1219 København K
ujds.dk

Syddansk Universitetsforlag
Campusvej 55
5230 Odense M
Tlf. 6615 7999
universitypress.dk